Kronik af

Pensioneret oberst: Værnepligtsstyrken kan kun i begrænset omfang anvendes i krig

Værnepligtens længde afhænger af den ønskede effekt af uddannelsen. I 2005 blev det med en fire måneders værnepligt bestemt, at enhederne kun skulle anvendes til bevogtningsopgaver og katastrofehjælp. Derfor kan den nuværende hjemsendte værnepligtsstyrke kun i yderst begrænset omfang anvendes i krig, skriver Jess Møller Nielsen.

7. december 2023 kl. 05.00

Jess Møller Nielsen
Oberst (pens.). Senioranalytiker Institut for Militær Analyse, Foredragsholder, Virksomhedsrådgiver.

Dette indlæg er alene udtryk for skribentens egen holdning. Alle indlæg hos Altinget skal overholde de presseetiske regler.

Den politiske debat om en længere militær værnepligt i hæren afslører ikke uventet forskellige holdninger, men også mangel på viden. Ofte kører debatten i ring for eller imod almindelig værnepligt og om kvinders ret kontra pligt til at aftjene værnepligt.

Konsekvensen af manglende viden på det politiske niveau kan i værste fald være, at danske værnepligtige soldater en dag sendes i krig uden den nødvendige uddannelse.

Men hvordan uddanner en hær værnepligtige soldater til krig? Her er det nyttigt at vide, at uddannelse af soldater i det 21. århundrede principielt ikke adskiller sig fra den metode, der blev anvendt i antikken. Der er heller ikke væsensforskel imellem de forskellige Nato-lande.

Det pædagogiske princip er, at man skal kunne kravle, før man kan gå, og man skal kunne gå, før man kan løbe. Derefter skal man holde formen ved lige. Markante ændringer har typisk rod i den teknologiske udvikling og i kulturen i den enkelte nation. Det gælder også den danske hær.

Det meget korte svar på spørgsmålet er derfor, at "der findes en velafprøvet metode, som med en første samlet værnepligt på 12 måneder for menige soldater og 24 måneder for befalingsmænd og officerer vil sætte enhederne i stand til at gå i krig."

Uddannelsens fem faser

Men hvad er metoden? Og hvorfor lige 12 og 24 måneder? Og hvad sker der efter hjemsendelsen?

Metoden tager udgangspunkt i, at civile borgere møder til aftjening af den første samlede værnepligt uden militær erfaring. Uddannelsen består derfor typisk af fem faser.

Den grundlæggende militære uddannelse (populært kaldet "rekruttid") sætter soldaten i stand til fysisk og mentalt at kunne overleve som enkeltkæmper og at kunne indgå i tillidsfulde sociale relationer med andre soldater.

Funktionsuddannelsen sætter derefter soldaten i stand til at bestride en specialistfunktion som del af en gruppe. Så følger enhedsuddannelsen, som sætter gruppen i stand til at indgå i en enhed, og endelig sætter samvirkeuddannelsen enheden i stand til at blive indsat på kamppladsen sammen med andre, og meget forskellige, enheder.

De første fire faser gennemføres i sammenhæng under den første samlede værnepligt. Den femte fase gennemføres efter hjemsendelsen ved genindkaldelse til vedligeholdende uddannelse, indtil borgeren for eksempel grundet alder ikke længere er værnepligtig i henhold til loven.

Der er en nøje tilrettelagt progression i uddannelsen, hvorfor man ikke kan undlade eller bytte rundt på de enkelte faser. En meget vigtig ting er, at enhedernes værnepligtige befalingsmænd og officerer som minimum skal have været igennem "rekruttiden" og deres respektive lederuddannelser, inden de er klar til at uddanne menige soldater.

Værnepligtige ledere må dog ikke stå alene med uddannelsesansvaret. Derfor skal der under uddannelsen være rådighed over et passende antal rutinerede fastansatte befalingsmænd og officerer.

Vedligeholdende uddannelse

Værnepligtens længde afhænger af, hvad den ønskede effekt af uddannelsen skal være. I 2005 blev det således med en fire måneders værnepligt bestemt, at enhederne kun skulle anvendes til bevogtningsopgaver og katastrofehjælp.

Den nuværende hjemsendte værnepligtsstyrke kan derfor kun i yderst begrænset omfang anvendes i krig. Derudover skal der tages stilling til, hvor krævende den teknologi er, som soldaterne skal arbejde med, og om særlige nationale kulturelle forhold skal lægges til grund. Det sidste kan gælde noget så enkelt som arbejdstid.

Et erfaringsbaseret og realistisk eksempel er en første samlet værnepligt på 12 måneder for menige soldater. Forudsætningerne er, at hæren råder over det nødvendige materiel og faste personel, og at værnepligtsenhederne skal uddannes til krig mod en for Nato ligeværdig modstander.

Heraf følger, at værnepligtige officerer og befalingsmænd med fordel kan have en første samlet værnepligt på 24 måneder, hvorved de kan få uddannelse og nogen rutine, før de gives ledelsesansvar.

Længden af den efterfølgende vedligeholdende uddannelse efter hjemsendelse vil afhænge af, hvilket beredskab den konkrete enhed skal opretholde. Jo højere beredskab, jo oftere kan det være nødvendigt at genindkalde enheden til vedligeholdende uddannelse.

"Train as you fight"
Fordelingen af de 12 måneders uddannelse kan tage udgangspunkt i den måde, som den danske hær er organiseret på.

I hæren kategoriseres enhederne i efterretningsenheder, kampenheder, ildstøtteenheder, ingeniørenheder, logistikenheder og føringsstøtteenheder (de sidste opretter og betjener typisk "hovedkvarterer").

Kategorierne er organiseret ved ét eller flere af hærens regimenter. "Rekruttiden" er generelt den samme for alle kategorierne, og vil kunne gennemføres på tre måneder.

Funktionsuddannelsen og enhedsuddannelsen er til gengæld meget forskellig både imellem kategorierne, og ofte også inden for en kategori af enheder.

Forskellene afhænger af den teknologiske kompleksitet, og de opgaver soldaten og enheden skal løse i krig. En periode på seks måneder til disse to faser vurderes generelt tilstrækkelig, for at enhederne vil kunne løse de almindeligt forekommende opgaver.

Den sidste fase i de 12 måneder er samvirkeuddannelsen, som i de sidste tre måneder vil kræve intensive øvelser i felten. Det er under samvirkeuddannelsen, at man principielt for første gang vil se hærens forskellige enhedskategorier blive uddannet sammen efter princippet om "train as you fight". Ofte vil der i denne fase også være fælles uddannelse med andre dele af forsvaret og udenlandske enheder.

For at opnå feltvanthed og rutine bør der i denne fase være tre-fire feltøvelser á minimum to-tre ugers varighed. Det skal bemærkes, at der inden for en kategori undtagelsesvis kan være en enhed, som ikke egner sig til at være bemandet med værnepligtigt personel, fordi teknologien er for krævende til en uddannelse på kun 12 måneder.

Det er også værd at bemærke, at en politisk beslutning om, at værnepligtsenheder i nogle af de 12 måneder skal kunne indsættes til grænsebevogtning eller andre opgaver udenfor det militært relevante, selvsagt vil få konsekvenser for evnen til at kunne gå i krig for

nationen og dens borgere.